

'quart creixent' (cap. 5); des del fons de la sitja on l'han empresonat els tàrtars, el soldat captiu mirant el cel al vespre: 'es veuen els estels però encara no s'ha aixecat la lluna' (deu ser doncs quart minvant, que la lluna es lleva tard). S'evadeix, però per allunyar-se del poble: 'només que poguéssim arribar fins al bosc, abans que la lluna comenci a sortir!' (cap. 6). I encara va apareixent el mot *mēsīats* en dos o tres passatges més, mai el mot *luná*. ¿Gosaria suggerir que en la literatura russa pre-clàssica, i en la dels pobles iugoslavs, es puguin sorprendre proves més completes d'aquesta teoria?

Segui com vulgui queda confirmat que no hi ha, en aqueixa substitució de mots, res de manllevat ni d'imitat del romànic ni del llatí. I ara comprenem bé el per què, i ens expliquem millor el procés, d'aqueixa estupenda substitució coincident. El nom primitiu (< MENS-) va tenir una vida més tenaç, en parlar de la forma de la lluna que coincideix amb el moment decisiu del mes lunar: la lluna nova, la que tot just comença a mostrar una tènue ratlleta: ella és la que marca el *mes*, la que porta, segons la creença popular, els canvis de temps atmosfèric, la que el llenyataire de la selva sub-boreal ha d'esperar per «tallar de lluna» la bona fusta.

La fase nova de la lluna: per a aquesta es conserva de primer el nom tradicional; i se'n crea un de nou, amb valor d'epítet ponderatiu, embellidor, per a l'espendorosa, cantada pels joves enamorats, recitada pels rapsodes homèrics, exalçada pels brahmans en els Vedes i per Kalidassa en el Palau de Benares: LOUK-SNA, TŪELAS-NA (> *σελήνη*), QENDE-RO- (> *candra*); en fi BHRAG-AK- > *brāzāg* dels lírics maniqueus. Pertot el mateix procés, si bé amb material lingüístic distint, però rigorosament paral·lel i sinònim.

¹ Poques excepcions hi ha hagut, de llengües reculades i extremadament conservadores: en letó (*mēnesis*), en persa (*māh*) i tocarí (*mañ*), 'mes' i 'lluna' encara es diuen amb una mateixa paraula. — ² Entre les descobertes de K. G. Saleman, de l'any 1908, en el Turfan, 554v. Cf. Oranski, *Vvedénie v iránskuii Filologiiu*, p. 191.

Llundà, V. *lluny* *Lluner*, *lluneta*, *llunista*, V. *lluna* *Luntà*, V. *lluny* (LLONG) *Lluny*, *lluny(ad)*, *llunya-* ⁴⁵ *nia*, *llunyar*, *llunyària*, *llunyedà*, *llunyeda*, *llunyeda*, *llunyedar*, *llunyedat*, *llunyedesa*, *llunyer*, *llunyesa*, *llunyet*, *llunyetat*, *lluntanança*, V. *llong* *Lluor*, *lluorós*, V. *lluir* *Llupa*, *llupi*, *llúpia*, V. *llop* *Llúpia* 'paller', V. *lloja* i *lluvia*

LLÚPOL, nom de planta, pres del ll. tardà *lupulus*, diminutiu del ll. *lupus* id., d'origen incert, probablement rebut per conducte de l'it. *lùppolo* id. □ 1.ª doc.: 1555.

Ja en el *Dioscòrides* castellà d'A. Laguna, com a nom cat. de la planta; i figura en el *Llibre de la Peste* de R. Moix (Girona, 1587) i en l'Agricultura del Prior MAgustí (1617): «la hortalissa serà borràgens, vidalbes, *llúpols*, beledes ---» i vegeu *DAG.*; registrat des

d'OPou: «*llúpols*: *lupus salictarius*» (*TbPu.*, 50); Colmeiro (*Enum.* iv, 651), junt amb noms de les altres terres hispàniques, cita cat. *boca de llop* d'Oliveres (1839). A Catalunya és planta escassament coneguda i menys cultivada, que ACCosta (*Intr. Flora Cat.*, p. 351, n.º 1895) identifica amb els *espàrgols*, i amb l'aranès «lubets».

En el Nord d'Itàlia té molt més arrelament, i allí *lùppolo* es troba en autors del S. xvii (Tommasco) i ben segur d'anteriors. En llatí *lupulus* apareix en un autor de la decadència (Matthaeus Silvaticus), i en glosses (CGL III, 547.42, glossari transmès en un ms. del S. x o xi); i *lupus* en el mateix sentit en Plini. Però és molt problemàtic, vista la -pp- italiana, i per raons semàntiques, que pugui ser el mateix mot que *lupus* 'llop'.

Com que *llúpol* és un mot tardà i amb poc arrelament en la llengua i en el país, em limitaré a remetre als estudis de VBertoldi (*Rom.* LIV, 543-64), Wartburg (*Mél. Haust.* 321-7); Steiger (*Westöstlich Abhdgn.*, Fs. R. Tschudi, 1954, 87-106); REW, 5171 i 5172, i a les meves notes del DECH (sobre el cast. *hombrecillo*, en HOMBRE, n. 6, vol. III, p. 380b, i LÚPULO); sobre el nom nord-europeu *humulus*, fr. *houblon*, cf. ²⁵ també el que aporta Gustav Meyer (*Alban. Studien* III, 49); i sobre la incerta teoria de Räsänen identificant-lo amb l'irani *hauma* (= scr. *soma*) 'nèctar dels déus', les reserves de Henning (*Iranistik*, 1958, 85, nota 1).

¹ Ni tan sols a tall d'etimologia popular, no veig per què s'ha d'interpretar l'epítet de la denominació *lupus salictarius* com al·ludint al salt d'un llop. ¿No és derivat de *salictum* collectiu de *salix* 'salze'?, ¿no volien dir precisament 'lupus de salzereda', o sigui justament una cosa que viu en terres no montuoses i que per tant no és llop?

Lluquerna, V. *llucana* (LLUCAR)

LLUQUET, 'bocinet de palla o de branquilló, ensofrat, que s'encén fàcilment', degué ser primerament *aluquet*, provinent de l'àrab *al-wuqáid* 'misto, cerilla', diminutiu de *waqíd* o *waqída*, 'ble', 'misto', del verb *wáqad* 'encendre'. □ 1.ª doc.: S. xv i ja segurament 1372, Jacme Marc.

«--- La carn traydora / de l'hom discret / --- / deu dominar / --- / e deu fugir, / ni sol pensar, / mas somiar / avinentea: / *luquet* e tea / és, de chic foc, / e poc a poc / s'encén molt gran», JRoig (*Spill*, 10164). És ja sens dubte el mot *luquet* que posa Jacme Marc entre els rims en -et del seu diccionari (§ 1511). «Nep-tumno, déu del sítze e pudent regne de la mar --- lo qual, mentre li parlí, tots temps trametia per la boca, per lo nas e per les orelles orrible fum de sofre, e los ulls, qui patien *luquets* quant se comencen a encendre», *Curial* (NCL. III, 62).

Entre els escriptors de la fi del nostre període clàssic és gairebé un lloc comú d'usar-lo figuradament per a cosa que incendia, o excita o s'encén i abranda, sovint sensualment. «Porien --- rompre ls arçons, / i per